

Az általános iskolai új Rendtartás alkalmazása, fejlesztése

Az 1973/74. iskolaév. kezdetén kézbe kapott új általános iskolai Rendtartás várva várt dokumentum volt, amelyet szorgalmasan lapozgatott, tanulmányozott valamennyi érdekelt igazgató és nevelő. Elemezték, vitatták az egyes §-ok intézkedéseit, útmutatásait.

Nem lehetett azonban csak erre a kötetre koncentrálni a figyelmet, hiszen egyéb fontos írásos anyagok (pl.: Irányelvek a tananyag és a tanulók túlterhelésének csökkentéséhez, az értékelés és az osztályozás korszerűsítéséhez, az átlagosztályzat eltörléséről szóló rendelet stb.) is sürgős tanulmányozásra vártak.

Egy-egy dokumentum annál értékesebb a pedagógus kollektívák számára, mennél egységesebben értelmezik előírásait. Ennek a célnak az érdekében nézték át és vitatták meg másfél évvel ezelőtt a Rendtartásból az iskolák munkaközösségei az őket közelebbről érintő §-okat.

Érdeemes utalni a korábbi Rendtartásra, amelynek egyes fejezetei részletesen intézkedtek; aprólékosabb útmutatást adtak. A mindent „agyon-magyarázó” gyakorlat azonban helytelen, az útmutatások betű szerinti betartásának igénye az évtizedekkel korábbi időszakra volt jellemző.

A Rendtartásnak az iskola életét szabályozó több utasítása, útmutatása ma is kötelező érvényű jogszabályokat tartalmaz, az anyag többi része azonban keret jellegű. Ez utóbbiakat az egyes oktatásiügyi intézményekben a sajátos körülményeknek megfelelően helyes alkalmazni. Valamennyi ált. iskolát azonos méretű sinre rakva irányítani – egészségtelen törekvés lenne! Az ilyen elképzelés és gyakorlat idegen a demokrácia szellemétől, gátolná mind a pedagógusok, mind a tanulóifjúság körében kialakított és tovább javítandó kollektív vezetési módszer meghonosítását.

A Rendtartásban a jogok és kötelességek egész sorával találkozunk. Ezekkel összefüggésben jelentkezik mindenütt az egyéni és a kollektív felelősség. Fontos, hogy a jogok és a kötelességek megközelítőleg tiszta harmóniába olvadjanak össze. Diszharmonikus az a látásmód, amely a jogokat emeli a felszínre, a kötelességeket viszont homályba rejti, s csak olykor-olykor pillant rájuk élesebben.

Az eldeformálódott szemléletet minden munkahelyen kötelességünk orvosolni. Sürgős teendők ugyanis, hogy mi nevelők és tanítványaink a jelenleginél fegyelmeztebb – rendet és szabadságot jól értelmező és alkalmazó – közösséget formáljunk ki. Megítélésem szerint a nevelő közösségek többsége egyre inkább akar és tud is élni a szocialista demokrácia lehetőségeivel, s magáénak tudja és vallja iskolájának célkitűzéseit, feladatait és mindennapi tevékenységével szolgálja e feladatok végrehajtását. Az általános iskolák nevelőinek tekintélyes százaléka jól látja, hogy demokráciára csak olyan pedagógusok nevelhetik a gyermekeket, akik maguk is ilyen módon élnek és dolgoznak.

Az igazgatók és a nevelők is hasznosnak ítélték és ítélik, hogy az új Rendtartás bővíti mind az egyes nevelők, mind a nevelőtestületek és a tanulóifjúság jogait. A múlthoz viszonyítva lényeges előre lépés, hogy az iskola életét alapvetően befolyásoló – szinte valamennyi – kérdésben a nevelőtestület határoz. Számos egyéb vonatkozásban pedig javaslattevő, vagy véleményezési jogot kapott a tantestület. A nevelőtestületi demokrácia kibontakozása bizony hosszabb időt igényel.

Az ehhez vezető út keresése az ország iskoláinak jelentős többségében már jó néhány éve kezdődött. Az új Rendtartás érvénybe lépése óta – azaz kerekén másfél éve – sok helyen általában havonként szervezett munkaértekezleten egyre tartalmasabb és hasznosabb beszélgetésre kerül sor a nevelőtestület és az iskolavezetés között.

Ismereteim szerint a pedagógusok mindenütt helyesen látták meg, hogy a demokratizmus átható elve az új Rendtartásnak. Az iskolai megbeszéléseken, tanácskozásokon mindig szabad teret kap a véleménynyilvánítás. A nevelők több kérdésben közvetve – a munkaközösség-vezetők útján – mondják el gondolataikat, állásfoglalásaikat a jelentősebb feladatokkal kapcsolatban.

Munkájukban helyes módszert alakítottak ki azok az igazgatók, akik hetenként azonos időpontban találkoznak az iskolai pártalapszervezet és a szakszervezeti bizottság titkárával (bizalmijával), hogy minden lényeges ügyet megvitassanak. Hasonlóképpen fontos a rendszeres konzultálás az úttörő csapatvezetővel, a gondnokkal, s természetesen az igazgatóhelyettesekkel (helyettesekkel). Az igazgatóhelyettes munkaköri feladatainak írásba rögzítéséhez a Rendtartás látszólag alig nyújt segítséget. A 2. § (2) bekezdésében foglaltak alapján azonban a tennivaló mégis világos. Az 1. § ugyanis közel öt oldalon sorolja az igazgató feladatait. Ezek közül az iskola vezetője – az egészséges munkamegosztás elvét figyelembe véve – kijelöli a helyettes (helyettesei) részére szánt tennivalókat.

Általános tapasztalat, hogy a vezetésben érdekeltek – a szükségnek megfelelően – kölcsönösen tájékoztatják, segítik egymást. Az iskolai vaskos adminisztrációs teendők közsímkertek. A minisztérium jelentős támogatást nyújtott az általános iskolai igazgatóknak azáltal, hogy míg a korábbi Rendtartás 130, az új dokumentum 63 írásbeli kötelezettséget rótt, illetve ró az igazgatóra. Az előbbre lépéshez nyújtott és nyújt segítséget a Rendtartás azzal is, hogy keret-jellegével készítet bennünket az önálló gondolkodásra, állásfoglalásra, a megoldandó feladatok megvitatására, a demokratizmus szélesítésére, erősítésére. Természetesen a §-ok egyike sem lehet homályos, rejtvényt-szerű! Pl.: a tanév utolsó napját csak a 3. sz. mellékletben jelöli meg a Rendtartás.

Nem egyértelműen fogalmazott a 24. § (4) és (5) bekezdése sem. A tanítás nélküli munkanapokról van itt szó. (Néhány megyében az úttörőcsapat számára ötödik tanítás nélküli munkanapot adtak az igazgatók).

A Rendtartás végleges szövegezésénél várhatóan módosulnak az 51. § (3) bekezdésében foglaltak. Itt a „minősítésrendszer” fogalom helyett a „követelményrendszer” beiktatása volna helyes. Az 51. § (5) bekezdésébe kiegészítésül szükséges lenne beiktatni, hogy a magatartás végleges minősítésében a döntő szó az *osztályfőnöké* legyen. Ez egyébként csak hangsúlyt adna annak, ami az (5) bekezdésben olvasható: „A tanulók magatartási és szorgalmi minősítését félévkor és a tanév végén az *osztályfőnök* a rajvezetőség és az osztályban, napközi otthonban tanító pedagógusok véleményének meghallgatásával *állapítja meg*.”

Az új kiadásban egyértelműbb lesz majd az 56. § (1) és (6) bekezdésének fogalmazása; jelenleg ugyanis – a mulasztások adminisztrálását illetően – egyszer órákban, máskor napokban fogalmaz a Rendtartás.

A 4. § a pedagógus feladatait taglalja. Az (5) bekezdésben ez áll: „Egész évre szóló tanmenetet készít, vagy hivatalosan kiadott tanmenetek szerint végzi munkáját. A tanmenetek – kiegészítésekkel – több tanéven át is használhatók.”

Kiegészítésül helyesnek látnám ide iktatni: „Arra kell törekedni, hogy a tanmenetek – ahol újak összeállítására kerül sor – a tanévet közvetlenül megelőző július 10-ig elkészüljenek.” Biztosítani kellene, hogy az iskolaévet minden nevelő nagyobb energiát és időt igénylő írásos teendők végzése nélkül kezdhesse meg.

Az új Rendtartás útmutatásai szerint végzett közel másfél évi munkánk tulajdonképpen ezzel a dokumentummal történő *ismerkedés* időszakát jelentette számunkra. Ahhoz, hogy még jobb segítőtársunk legyen, gyakran fel kell lapoznunk, egy-egy intézkedést – adott esetekben – saját körülményeinkre alkalmaznunk és pontosan, lelkiismeretesen végrehajtanunk.

DR. KERÉKGYÁRTÓ IMRE
Budapest

Nevelői magatartás II.

„Ha lenne túlvilág, ahol az ember maga választhatná meg, kikkel lak-jék...-én nem az írók közül, kö-zülük (a kb. kétszáz közelebbről megismert pedagógus közül) vá-lasztanám meg szobatársaim.”
Németh László: Iskolaavatás

Az Elysium messze van, a testületi szoba sokkal közelebb. Egyébként, ha hinni lehet Maurice Druonnak, akkor még az Olymposz környékén is előfordulnak kisebb-nagyobb hibák. „Kronosz sosem volt boldog. Kora gyermekségétől fogva – anyja tüzelésére – mindig is irigykedett Uranoszra... Mogorva, gyűlölködő és nyugtalan maradt. Igyekezett *igazolni bűnét*, és a többiek meg a maga szemében is igazolni akarta, hogy *fölötte áll* az alapítónak, de legalábbis *egyenlő* vele.” (Zeusz ómlékiratai.) Ha az intenzségek gyülekezetében sem ismeretlenek az ilyen gyengeségek, nem szabad csodálkoznunk, hogy a nevelőtestületi szobák sem a tökéletesség szentélyei. Ebben a szobában emberek élnek együtt, akiket legalább annyira állít szembe egymással a minden- napok gondja, egymás emberi gyengéinek ismételt észlelése, mint amennyire összekap- csol az azonos munka. Választóvízzé válhat még az elvileg közös tevékenység is, hi- szen az egyik épp akkor vall kudarcot, amikor a másik legnagyobb sikerét éli át. Az egyik igényessége lépten-nyomon beleütközhet a másik – esetleg még jobban elismert és dotált – igénytelenségbe. Van, aki naponként lelkiismerettel végzi szizifuszi mun- káját, hogy elviselje *álhunkát* végző társa gúnyos kacajait. Egyszóval a nevelőtestület emberek közössége. Olyan együttes, amely nemcsak megvalósítja Makarennónak a sok- színűségre vonatkozó igényeit, hanem sokszor túl is tesz, de nem a közösség minősé- gében, csak sokszínűségében rajta.

A pedagógusi tevékenység eredményessége szempontjából döntő, milyen kapcso- latok alakulnak ki az iskola felnőtt közösségében, a pedagógusok közt. A szociál- pszichológia megállapításai szerint viszont az emberek *szervezetén belüli* kapcsolatai sohasem érthetők meg *szervezetén kívüli* kapcsolataik nélkül (vö.: Secord-Backman: